

Johan Jarelin
 Konsumentverket
 johan.jarelin@konsumentverket.se

2022-12-07

Ärendenr:
 2022/22
 Konsumentverket

NV-02027-15
 Miljömålsrådets kansli

Slutrapport programområdet Styrmedel för hållbar konsumtion

Drivansvarig myndighet programområde: Konsumentverket.
 Deltagande myndigheter programområde: Boverket, Jordbruksverket,
 Kemikalieinspektionen, Livsmedelsverket, Länsstyrelserna, Naturvårdsverket,
 Tillväxtverket och Upphandlingsmyndigheten. I det inledande arbetet deltog även
 Transportstyrelsen.

Bakgrund

I den senaste fördjupade utvärderingen av de svenska miljömålen (FU 2019) konstateras det att ”Sveriges konsumtion av bland annat flygresor, livsmedel, palmolja, elektronik och textilier har stor miljö- och hälsopåverkan. En mycket stor del av denna negativa påverkan sker i andra länder. Sverige har ett ansvar för de miljöproblem vår konsumtion skapar, oavsett var i världen de uppstår. Att utveckla effektiva styrmedel för att minska konsumtionens miljöpåverkan är en mycket viktig del i arbetet för att nå miljömålen”.

Mot bland annat den bakgrunden pekade Miljömålsrådet vid sitt internat i maj 2019 ut styrmedel för en hållbar konsumtion som ett potentiellt programområde för rådets verksamhet fram till 2022, och vid mötet i december 2019 beslutades om att genomföra programområdet utifrån den programförklaring och den arbetsplan som då tagits fram.

Programmets syfte

Programområdets syfte var att föreslå nya och skärpta befintliga styrmedel för en miljömässigt mer hållbar konsumtion att implementeras av olika aktörer i samhället.

Mål

Verksamheten inom programområdet hade följande mål:

1. Att uppnå en ökad helhetssyn och kunskap kring styrmedel för hållbar konsumtion, i första hand bland myndigheterna i Miljömålsrådet.
2. Att lämna förslag till regeringen på styrmedel som vore angelägna att införa från regeringens sida. Sådana förslag ska enligt Miljömålsrådets uppdrag inte omfatta skatter. Däremot kan rådet resonera om skatters fördelar och nackdelar i analyser om möjliga styrmedel och behovet av styrmedel inom olika konsumtionsområden.
3. Att genomföra styrmedel som myndigheterna själva har rådighet över. Det kan exempelvis gälla informationsinsatser, tillsyn, tillståndsgivning mm.
4. Att genomföra "lanseringsinsatser" för styrmedel/åtgärder som kan genomföras av andra aktörer, exempelvis kommuner eller näringslivet. Det kan handla om att ta initiativ till en dialog med den eller de aktörer som identifierats som lämpliga genomförare.

Måluppfyllelsen för de fyra delmålen kan sammanfattas enligt följande:

1. De medarbetare från myndigheterna som deltog i arbetet uppnådde en ökad helhetssyn och kunskap om styrmedel för hållbar konsumtion. Däremot är det svårt att säga om detta fick någon nämnvärd spridning utanför arbetsgruppen.
2. Från programområdet gick i slutänden tre förslag till regeringen på styrmedel som rådet bedömde angelägna för regeringen att införa.
3. Något genomförande av styrmedel som myndigheterna själva har rådighet över blev aldrig aktuellt. Fokus hamnade i slutänden på att bereda åtgärdsförslag riktade till regeringen.
4. Några "lanseringsinsatser" för styrmedel/åtgärder som kan genomföras av andra aktörer blev inte heller aktuellt på grund av att åtgärdsförslag riktade till regeringen prioriterades.

Genomförande

Inledningsvis gjordes en generell sammanställning av olika typer av relevanta styrmedel, såväl sådana som finns implementerade som sådana som bara finns som förslag. Syftet med sammanställningen var att skapa en gemensam kunskaps- och referensram, samt att få inspiration för det fortsatta arbetet. Därefter listades en mängd olika konsumtionsområden, det vill säga grupperingar av varor/tjänster. Från den bruttolistan prioriterades tre områden att arbeta vidare inom: livsmedel, textilier samt boendeprodukter (möbler, inredning och byggvaror). I separata arbetsgrupper för respektive konsumtionsområde gick sedan arbetet vidare med att analysera behovet av och förutsättningarna för skärpning av befintliga styrmedel och införande av nya. Här togs en mängd idéer på möjliga styrmedel fram.

Arbetet fortsatte med att vidareutveckla utvalda styrmedel, med målsättningen att kunna leverera förslag till regeringen. En del av arbetet bedrevs i form av ett så kallat policylabb med finansiering från Vinnova. De utvalda styrmedelsidéerna vidareutvecklades successivt och Miljömålsrådet prioriterat bland idéerna i flera

steg. Arbetet resulterade i tre styrmedelsförslag som Miljömålsrådet i sin årsrapport i mars 2022 la fram till regeringen. Dessa förslag var följande:

- Mer hållbara måltider i skolan
- Riktlinjer för mer hållbar mat i skattefinansierade miljöer för barn och ungdomar
- Cirkulärt Lyft - Stöd till textil- och modeföretag för utveckling och omställning till mer hållbara produkter och affärsmodeller i en cirkulär ekonomi

Tre andra styrmedelsförslag som Miljömålsrådet valde att inte ta vidare till regeringen bedömdes ändå intressanta, och de förslagen överlämnades till såväl Miljömålsberedningen som till Delegationen för cirkulär ekonomi:

- Incitament för att öka förekomsten av mer hållbara affärsmodeller på attraktiva affärslägen
- Stimulans av reparationer genom reparationsfond och reparationscheckar
- Branschdialoger för ökad kvalitet och livslängd i varukonsumtionen

Resultat

Arbetets mest påtagliga resultat är de åtgärdsförslag som formulerades och levererades från Miljömålsrådet till regeringen. I vilken utsträckning arbetet i programområdet resulterar i positiva effekter på miljömål och Agenda 2030-mål beror på om något eller några av styrmedelsförslagen genomförs. De mest uppenbart berörda målen är konsumtionsstrecsatsen i generationsmålet samt mål 12 bland de globala målen i Agenda 2030: Hållbar konsumtion och produktion.